

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Gårdsmiljön vid Stora Löpgöl.

Foto: © Jens Johannesson

Beverandeplan för Natura 2000-området Stora och Lilla Löpgöl SE0230276

Natura 2000

Natura 2000 är ett ekologiskt nätverk av värdefulla naturområden inom EU. Syftet är att hejda utrotningen av djur och växter samt att hindra att deras livsmiljöer förstörs. Utpekandet av Natura 2000-områden bygger på krav som finns i EU:s fågeldirektiv och art- och habitatdirektiv. Alla medlemsländer ska peka ut områden dels för fåglar som anges i EU:s fågeldirektiv, dels för naturtyper och arter som anges i art- och habitatdirektivet. Genom utpekandet åtar sig länderna att bevara de utpekade värdena i områdena långsiktigt. Natura 2000-nätverket är en av hörnstenarna i EU:s arbete för att bevara biologisk mångfald. I fågeldirektivet och habitatdirektivet listas 170 naturtyper och cirka 900 växt- och djurarter som särskilt värdefulla. 90 av naturtyperna och drygt 100 av djur- och växtarterna i habitatdirektivets bilaga 1 och 2 finns i Sverige. Därtill häckar i vårt land regelbundet cirka 60 av de fåglar som listas i bilaga 1 i fågeldirektivet.

Bevarandeplaner

För varje Natura 2000-område ska Länsstyrelsen ta fram en beskrivning. Detta görs i särskilda bevarandeplaner, men beskrivningen kan också ingå i en skötselplan om området även är naturreservat. I planen finns en beskrivning av området med bevarandesyfte och bevarandemål för de naturtyper och arter som ska bevaras, och det ska framgå hur skyddet kan bidra till en gynnsam bevarandestatus för naturtyperna och arterna. Även hot mot Natura 2000-området och behov av bevarandeåtgärder, till exempel skydd eller skötsel, ska beskrivas. Bevarandeplanen underlättar förvaltningen av området och tillståndsprövningar enligt miljöbalken genom att den ger viktig information om området till bland annat markägare, myndigheter, exploatörer och naturvårdsförvaltare.

Bevarandeplanen utarbetas och fastställs av Länsstyrelsen, som även är ytterst ansvarig för att målsättningen med området uppfylls. Det gäller även för de bevarandeåtgärder och den naturvårdsskötsel som kan krävas för att bevara värdena, i den mån markägare eller andra brukare inte har möjligheten eller skyldigheten via andra lagar eller avtal att göra detta (till exempel miljöersättningar). Bevarandeplanen revideras när ny kunskap tillkommer eller när förutsättningar ändras - den är ett "levande dokument". Det gör det möjligt för alla att bidra med ny kunskap och synpunkter genom att kontakta Länsstyrelsen.

I bevarandeplanen redovisas gränser, naturtyper och arter enligt bästa tillgängliga kunskap. I de fall där ny kunskap har tillkommit, har Länsstyrelsen för avsikt att föreslå dessa ändringar till regeringen när nästa tillfälle ges. Framtida naturvårdsarbete kan komma att leda till ytterligare ny kunskap som i sin tur kan leda till behov av justeringar av Natura 2000-områdets gränser, naturtyper eller arter. Vid förvaltning och tillståndsprövning är det viktigt att utgå från de befintliga värdena, inte bara de regeringsgodkända, varför det är av vikt att bevarandeplanen redovisar dessa, även om de inte har hunnit bli regeringsgodkända ännu.

Bevarandeplanen är inte ett juridiskt bindande dokument. För formell reglering av till exempel skydd eller skötsel kan andra beslut behövas, till exempel skyddsbeslut för naturreservat. Reglerna enligt eventuella skyddsbeslut gäller parallellt med den tillståndsplikt som gäller i Natura 2000-områden.

Tillståndsplikt och samråd

För att inte skada naturvärden krävs tillstånd för verksamheter eller åtgärder som på ett betydande sätt kan påverka miljön eller utpekade arter i ett Natura 2000-område. Det kan även gälla åtgärder utanför Natura 2000-området, om de kan påverka miljön eller utpekade arter i området. Det är påverkan på de naturmiljöer och/eller arter som skyddas i området som är grunden för prövningen oavsett var källan till störningen ligger geografiskt. Detta regleras i miljöbalken (7 kap 27-29§§). Tillståndskravet aktualiseras när en verksamhet eller åtgärd kan påverka miljön i ett Natura 2000-område på ett betydande sätt, det vill säga när det finns risk för skada.

Då det kan vara svårt att avgöra vilka åtgärder som kan påverka naturvärdena i Natura 2000-området behöver man samråda med Länsstyrelsen före genomförandet. Vid skogsbruksåtgärder hålls dock samråd med Skogsstyrelsen istället. Mer information finns hos Länsstyrelsen, läs på webben eller kontakta en handläggare.

För verksamheter och åtgärder som direkt hänger samman med eller är nödvändiga för naturvårdsskötsel och naturvårdsförvaltning av ett Natura 2000-område, i syfte att långsiktigt bevara de naturtyper och/eller arter som skyddas, krävs inte tillstånd.

Innehåll

	Sida
Området	5
9020 - *Nordlig ädellövskog.....	10
9160 - Näringsrik Ekskog	12
1936 - Hålträdsklokrypare, <i>Anthrenochernes stellae</i>	14
Dokumentation	16

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Bevarandeplan för Natura 2000 - området SE0230276 Stora och Lilla Löpgöl

Kommun: Åtvidaberg

Områdets totala areal: 9,7 hektar

Markägarförhållande: Privat

Bevarandeplanen fastställd av Länsstyrelsen: 2017-06-27

Regeringsbeslut, historik:

Regeringen föreslår att området är av gemenskapsintresse (pSCI): 2000-07

Fastställts som ett område av gemenskapsintresse (SCI): 2005-01

Regeringen förklarar området som ett särskilt bevarandeområde (SAC): 2014-01

Naturtyper och arter som ska bevaras i området:

9020 - *Nordlig ädellövsskog

9160 - Näringsrik Ekskog

1936 - Hålträdsklokrypare, *Anthrenochernes stellae*

*) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura 2000-bevarandearbete.

Området

Bevarandesyfte

Det överordnade bevarandesyftet för Natura 2000-nätverket är att bidra till bevarandet av biologisk mångfald genom att bibehålla eller återskapa gynnsam bevarandestatus för de naturtyper och arter som omfattas av EU:s fågeldirektiv eller art- och habitatdirektiv. För det enskilda Natura 2000-området är det överordnade syftet att bevara eller återställa ett gynnsamt tillstånd för de naturtyper och arter som förekommer i området.

Prioriterade bevarandevärden:

Inom Natura 2000-området prioriteras naturtypen nordlig ädellövskog (9020) samt arterna hålträdsklokrypare och sandödlan. Skogliga naturvärden som ska bevaras och utvecklas är ett varierat och luckigt trädskikt med ett stort antal äldre hålträd (mulmträd av främst bok, lind, ek och asp) och död ved. Hålträden behöver vara en del av ett större ekologiskt sammanhängande spridningsområde där vedlevande arter kan röra sig obehindrat. Vid Lilla Löpgöl förekommer sandödlan och här prioriteras öppna och solexponerade sand och grusmiljöer med en sparsam krontäckning.

Motivering:

Natura 2000-området Stora och Lilla Löpgöl bär tydliga spår av hur människan tidigare brukade marken. Vid Stora Löpgöl har de tidigare hävdade markerna växt igen och den naturskogsartade skogen hyser idag ett stort antal rödlistade organismer bland annat Natura 2000-arten hålträdsklokrypare. Vid Lilla Löpgöl finns en för länet stor population av sandödlan. Arten trivs i de solexponerade miljöerna i det övergivna sandtaget samt fläckvis längs med grusåsen kring området. Sammantaget har området flera variationsrika bristmiljöer och utgör därmed livsmiljö för ett stort antal arter som trängts undan i vardagslandskapet.

Prioriterade åtgärder:

- Bibehålla befintliga livsmiljöer samt restaurering av livsmiljöer för sandödlan.
- Frihuggning av vidkroniga lövträd samt gynna tillväxten av nya framtidsträd.
- Kartlägga lämpliga hålträd för hålträdsklokryparen samt därefter utarbeta en strategi som säkerställer långsiktig förvaltning av hålträdsklokrypare.

Beskrivning av området

Området Stora och Lilla Löpgöl i Åtvidabergs kommun utgörs av ett ekområde med cirka 25 stycken mycket gamla och ihåliga ekar. Mulmtillgången är mycket god i flera av träden. Flera av ekarna är omkring en och en halv meter i brösthöjdsdiameter. Ekarna är utspridda kring mangårdsbyggnadens cirka ett hektar. Vid huset Lugnet finns ett mindre område med ett tiotal grova ekar med karaktär av igenväxande hagmark.

Det vedlevande insektslivet i området är rikt tack vare tillgången på ihåliga lövträd. Här finns minst åtta rödlistade vedlevande arter av skalbaggar och klokrypare som är mer eller mindre knutna till gammal ek. De rödlistade arterna är ekmulmbagge *Pentaptyllus testaceus* (nära hotad, NT), gammelekklokrypare *Larva lata* (NT), matt blombagge *Ischnomera cinerascens* (NT), hålträdsklokrypare *Anthrenochernes stellae* (NT), gulbent kamklobagge *Allecula morio* (NT), kardinalfärgad rödrock *Ampedus cardinalis* (NT), dvärgklokrypare *Cheiridium museorum* (NT) och *Cis castaneus* (NT).

Förutom de rödlistade arterna har man även funnit ett antal andra sällsynta insekter och klokräpplare knutna mer eller mindre till ek, förutom en som är knuten till björk (rödhalsad svartbagge). Dessa är *Trichoceble memnonia*, bälgetingkortvinge *Velleius dilatatus*, smalknäppare *Procraterus tibialis*, *Cryptophagus quercinus*, *Prionocyphon serricornis*, brunhuvad spolbagge *Scaptia fuscata*, *Nemadus colonoides*, ljusfläckig vedsvampbagge *Mycetophagus piceus*, rödpalpad rödbeck *Ampedus hjortii*, *Oxyptoda arborea*, rödhalsad svartbagge *Oplocephala haemorrhoidalis*, *Cryptophagus confusus*, *Cryptarcha undata*, ekgrenbrunbagge *Conopalpus testaceus*, bälgetingfuktbagge *Cryptophagus micaceus*, bred ticknagare *Dorcatoma flavicornis*, *Gastrallus immarginatus* och *Haploglossa gentilis*.

Områdets lavflora är artrik även den med flera rödlistade arter. Framförallt beror detta på tillgången på gamla grova ädellövträd. På gamla grovbarkiga ekar växer ekspik *Calicium quercinum* (sårbar, VU), gul dropplav *Clitostomum corrugatum* (NT), blyertsav *Buellia violaceofusca* (NT), rödbrun blekspik *Sclerophora coniophae* (NT) och brun nållav *Chaenotheca phaeocephala*. På lite yngre ek förekommer även den i länet sällsynta blomskägglaven *Usnea florida*. På gamla döda och döende ekgrenar växer den rödlistade svampen blekticka *Haploporus tuberculatus* (NT) och rutskin *Xylobolus frustulatus* (NT).

Ett stycke ifrån ekområdena, vid Lilla Löpgöl, ligger ett sandområde med höga naturvärden som hyser en stor population av sandödlor *Lacerta agilis* (VU). Sandödlan lever i sandiga öppna eller halvöppna marker, ofta i eller i anslutning till före detta täkter eller betesmarker. Den är även funnen i blockrik och mager tallskog. Ofta lägger flera honor sina ägg på samma ställe och äggen grävs i regel ner på soliga sandiga platser på cirka fem till sju centimeters djup. Arten övervintrar nedgrävd i marken från slutet av augusti (vuxna djur)-oktober (ungar) till mars-april, varierande i längd beroende på breddgrad och årliga variationer i klimat. Födan utgörs av spindlar och insekter. Könsmognad nås vid tre-fyra års ålder. Arten är värmegynnad och trivs bäst i områden där solen kommer åt ordentligt.

Vid Lilla Löpgöl består områdets centrala del av övergivet litet grustag. I och omkring detta grustag förekommer ödlan som ofta också uppehåller sig omkring ett torpställe intill och ned mot stranden vid Lilla Löpgölen. Förutom sandödlor är generellt sett relativt öppna grustag mycket rika biotoper för en lång rad organismer, främst bland insekter och kärlväxter.

Områdets bevarandemål

Sandtaget vid Lilla Löpgöl hyser Åtvidabergs talrikaste population av Sandödlor. Målet för sandödlan i området är att populationen ska vara långsiktigt livskraftig, det vill säga minst 60 könsmogna individer. Sandödlans livsmiljö bör om möjligt omfatta minst fem hektar vid Lilla Löpgöl. En lämplig naturmiljö för sandödlan har en krontäckning av träd som är enstaka till måttlig (inklusive evighetsträd, och med gott om lågor), ett fältskikt med en påtaglig täckning av ris (främst ljung), samt allmänt till rikligt med öppna sandblottor.

Övriga naturtyps- och artspecifika bevarandemål preciseras under respektive naturtyp och art.

Vad kan påverka området negativt

Sandödlan och dess livsmiljö hotas främst av igenväxning eller återbeskogning av gamla sandtag och sandiga betesmarker där den finns idag. Sandödlan är värmekrävande och igenväxning kan ge en för skuggig och kall miljö. Blir ytorna med lämpliga marker för små så kommer inte djuren att hitta tillräckligt mycket föda till tillräckligt många individer för att populationen ska kunna hållas vid liv.

Gemensamt för en eller flera utav naturtyperna eller arterna i området (9020, 9160 och 1936):

- Exploatering i eller i anslutning till området.
- Avverkning, röjning, gallring utgör hot genom att lämpliga strukturer förstörs eller borttages. Även åtgärder i intilliggande områden kan vara skadliga genom att de påverkar lokalklimatet i beståndet av intresse. Undantag kan finnas där åtgärden syftar till att utveckla något annat naturvärde.
- Produktionshöjande åtgärder i skogsbruket, exempelvis gödsling, markberedning, plantering och användandet av främmande trädslag.
- Tillförsel av kalk eller aska. Kan ge skador på vegetationen, främst områdets mossor och lavar.
- Dikning och större markskador inom eller i anslutning till området. Förutom den mekaniska skadan kan hydrologin påverkas och naturmiljön förändras.
- Fragmentering. I den mindre skalan kan exempelvis skogsbilvägar leda till fragmentering av vissa organismers populationer, medan andra organismer påverkas negativt när skogsbestånden blir alltför isolerade i landskapet. På små lokaler löper till exempel hålträdsklokryparen risk att dö ut genom slumpmässiga händelser, även om antalet lämpliga träd skulle hållas konstant.
- Våtdeposition av kemiska ämnen. Vissa kemiska ämnen har förmågan att direkt skada organismer, andra påverkar indirekt naturmiljön. Till exempel kväveföreningar är skadliga för svampar och lavar, samtidigt som de har en gödande effekt vilket kan ge förändringar i vegetationen. Andra skadliga ämnen är svavel- och metallföreningar.
- Brist på naturlig störning. Arter förekommer ofta bara i vissa stadier i skogens utveckling. Om den naturliga dynamiken uteblir kan det få som följd att de ingående arternas habitat försvinner. Detta gäller särskilt brand som verkar över stora ytor, men andra viktiga dynamiska processer är översvämning, vind, påverkan av däggdjur och angrepp av insekter och svamp.
- Viltbetesskador. Onaturligt höga stammar av älg och annat hjortvilt som kan förhindra förnygring av vissa trädslag.
- Ett stort antal av de träd där hålträdsklokrypare förekommer hotas generellt genom konkurrens från yngre lövträd och gran. Många lämpliga ekar har dött under senare decennier på grund av igenväxning och utskuggning. Bristande eller upphörd häv är ett hot mot arten.
- Avverkning och bortstädning av hålträd i parker och alléer är ett annat starkt hot mot arten. Denna typ av träd förekom tidigare i stor utsträckning ute i det öppna kulturbeteslandskapet, en miljö som decimerats kraftigt på grund av ändrad markanvändning. Därför kan parker och alléer i framtiden bli allt viktigare biotoper för artens överlevnad.
- På många lokaler (platser) är kontinuiteten av jätteträd bruten, vilket innebär att ersättningsträd saknas när den äldre generationens träd dör. Många lokaler har ett glapp på minst 60 år i nyetableringen av framtidsakar.
- Främmande (invasiva) arter och nya sjukdomar kan skada eller konkurrera ut den lokalt naturliga floran och faunan.

Områdets bevarandeåtgärder

Art- eller naturtypsspecifika åtgärder preciseras under respektive naturtyp.

Tabell 1: En generell sammanställning av bevarandeåtgärder omnämnda i den aktuella bevarandeplanen.

Bevarandeåtgärd	När	Var	Prioritet
Bibehålla befintliga livsmiljöer samt identifiering och restaurering av livsmiljöer för sandödlor	Inom fem år	I lämpliga restaureringsmarker i och kring grustaget vid Lilla Löpgöl	1
Frihuggning av vidkroniga lövträd samt gynna tillväxten av nya framtidsträd	Inom tre år, därefter vid behov	Hela Natura 2000-området	1
Kartlägga lämpliga hålträd för hålträdsklokryp	Inom fem år	Marker inom spridningsavstånd med lämplig eller möjliga framtida livsmiljöer för hålträdsklokryp	1
Utreda och föreslå en långsiktig strategi som säkerställer förvaltning av hålträdsklokrypen.	Inom åtta år	Marker inom spridningsavstånd med lämplig eller möjliga framtida livsmiljöer för hålträdsklokryp	1
Införa extensivt bete eller vidta åtgärder som uppfyller en liknande ekologisk funktion	Inom tio år	Naturtypen 9160 och 9020	2
Gynna lövträd och röjning av gran	Vid behov	Hela Natura 2000-området	2

Reglering av skydd och skötsel:

I och med att området är Natura 2000-område krävs samråd med Länsstyrelsen eller Skogsstyrelsen vid avverkningar och röjningar som kan påverka naturvärdena negativt, även huggningar av enstaka värdefulla träd eller bortförsl av grov död ved. Vid samråd som rör skogsbruksåtgärder i skog kontaktas Skogsstyrelsen. Idag är hela området skyddat genom att markägaren har avsatt skogen inom ramen för sina frivilliga avsättningar (Forest Stewardship Council, FSC). Eftersom det idag inte finns något annat skydd av trädvärdena samt att de typiska arterna inom Natura 2000-området är beroende av äldre träd och död ved ("fri utveckling" av skogen), bör Länsstyrelsen utreda om Natura 2000-området Stora och Lilla Löpgölen kan få ett förstärkt skydd. I anslutning till Natura 2000-området finns dessutom ytterligare skogsmark med naturvärden som kan vara värda att utreda vid en reglering av Natura 2000-områdets skydd och skötsel.

Det generella strandskyddet omfattar land och vattenområden 100 meter från strandlinjen vid normalt vattenstånd. Strandskyddets syfte är att bevara allmänhetens tillgänglighet samt växt- och djurlivet vid stränderna. Strandskyddet gäller vid hav, sjöar och vattendrag enligt 7 kapitlet 13 § i miljöbalken. Det är inte tillåtet att göra något som försämrar livsvillkoren för växter och djur eller begränsar allmänhetens tillträde till

det strandskyddade området. Under vissa förutsättningar och i undantagsfall kan dispens ges för en åtgärd som strider mot förbudet i strandskyddslagstiftningen.

Alla fornlämningar skyddas enligt kulturmiljölagen (1988:950). Enligt 2 kap 6 § kulturmiljölagen är det förbjudet att utan tillstånd ”rubba, ta bort, gräva ut, täcka över eller genom bebyggelse, plantering eller på annat sätt ändra eller skada en fast fornlämning”. Hänsyn till forn- och kulturlämningar ska därmed tas vid åtgärder som görs för att bevara naturvärdena kopplade till Natura 2000.

Sandödlan är fridlyst enligt 4 § artskyddsförordningen. Det är därför förbjudet att fånga eller döda djuret, avsiktligt störa dem, särskilt under djurens parnings-, uppfödning-, övervintrings- och flyttperioder, avsiktligt förstöra eller samla in ägg i naturen, skada eller förstöra djurens fortplantningsområden eller viloplats.

Bevarandeåtgärder:

Skogen kring Stora Löpgöl och Lugnet består till stor del av igenväxande betesmark. I området finns därför en äldre generation med vidkroniga träd, i övrigt domineras trädskiktet av en yngre generation. För att bevara de mycket höga naturvärdena behöver grova och senvuxna träd hållas fria från buskar, sly och konkurrerande träd. I beståndet vid Lugnet behöver grova ekar frihuggas från gran och ungt löv. Ett antal yngre träd i området och omgivningarna behöver gynnas och få utvecklas till arvtagare till de grova träden. All död ved i området behöver sparas.

Under vintern 2004 genomfördes naturvårdande åtgärder genom att yngre bok, lärk och gran höggs bort ur bestånden. Igenväxning av gran är generellt ett problem i skogsnaturtyper som ej är grandominerade. Om igenväxning av gran åter blir ett betydande problem ska det åtgärdas genom till exempel röjning av gran.

På grund av högt betetryck från klövvilt kan det behövas åtgärder som förbättrar återväxten av lövträd inom hela området.

Sandödlan ingår i åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP). Den förekommer i det norra delområdet vid Lilla Löpgöl som utgörs av ett sandtag samt skogen ned mot gölen. För att få en långsiktigt livskraftig population av sandödlan i området behöver habitatet i området öka till att omfatta stora delar av Natura 2000-området vid Lilla Löpgöl samt ytterligare mark där det bedöms finnas goda förutsättningar för lyckade restaureringsåtgärder. Om möjligt ska de lämpliga habitaterna (både öppna och glest skogsbeklädda) omfatta minst fem hektar. Lokaler av storleksordningen fem till tio hektar kan uppskattningsvis hysa cirka 100 könsmogna individer (Naturvårdsverket, 2013).

Aktuella restaureringsåtgärder eller bibehållande åtgärder som gynnar sandödlan är bland annat:

- anpassad avverkning av täta trädbestånd, med grupper placerade framförallt norr om sandytor för att skapa vindlä och undvika beskuggning på ytorna.
- viss störning av humustäcket för att skapa förutsättningar för ett väl utvecklat fältskikt av ljung (från bland annat den befintliga fröbanken).
- Framskrapning av nya sandytor i sydslänter.
- Skapande av tallågor, placerade i främst östlig västlig riktning, för skydd och solningsplatser
- Sandtaget och de närmaste ytorna kring sandtaget behöver hållas öppna med återkommande röjningar av yngre träd och sly för att bibehålla de öppna sandmiljöerna.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Bevarandestatus beskriver läget för naturtyperna i landet som helhet, medan *bevarandetillståndet* beskriver aktuellt läge inom Naturaområdet. Dessa beskrivs närmare under respektive naturtyp och art längre fram i planen. Här redovisas en sammanställning av bevarandetillståndet inom området.

Arten förekommer i och kring det övergivna sandtaget samt fläckvis längs med den grusås som Natura 2000-området ligger på. Någon aktuell populationsuppskattning har vi inte idag men 1999 noterades den starkaste populationen i länet i Lilla Löpgöl vid en transektinventering (i samband med examensarbete, V Axelsson). Vid uppföljning av ÅGP-arter år 2011 påträffades en juvenil och en vuxen hona. Utbredningen av habitatet är dock betydligt mindre än fem hektar och antalet köns mogna individer är därför troligen betydligt färre än vad som kan anses långsiktigt hållbart. Bevarandetillståndet anses därför sammantaget som otillfredsställande.

Tabell 2: Naturtypsareal och förekomst av Natura 2000-arter (ej fåglar) inom Natura 2000-området. **Blå färg** innebär en förändring av art- eller arealförekomst jämfört med regeringsgodkända uppgifter angivna inom parentes. Länsstyrelsen kommer att föreslå förändringarna vid lämpligt tillfälle. *) = Prioriterad art eller naturtyp i EU:s Natura2000-bevarandearbete. Prioriteringen kan skilja sig från prioriteringen i det specifika området.

Naturtyp/art	Hektar/Förekomst	Bevarandetillstånd
9020 - *Nordlig ädellövskog	3	Otillfredsställande
9160 - Näringsrik Ekskog	2,4	Dåligt
1936 - Hålträdklokrypare, <i>Anthrenocheernes stellae</i>	X	Otillfredsställande
Sandödla, <i>Lacerta agilis</i>	X	Otillfredsställande

Uppföljning

Länsstyrelsen ansvarar för att uppföljning av bevarandemål genomförs. Uppföljningen ska ske enligt de manualer för skyddade områden som har tagits fram av Naturvårdsverket samt Havs- och vattenmyndigheten. Mätbara mål, så kallade målindikatorer, ska registreras i databasen SkötselDOS. Dessa målindikatorer följs sedan upp. Målsättningen är att kunna se om de bevarandemål som satts upp i bevarandeplaner och skötselplaner uppfylls, att skötseln fungerar och att Natura 2000- naturtyperna och arterna har gynnsamt tillstånd.

Sandödlan omfattas av ett nationellt åtgärdsprogram för hotade arter (ÅGP). Sandödlan övervakas i dagsläget regelbundet av Länsstyrelsen på flertalet lokaler (platser) i länet. Utöver detta görs även kortare uppföljningar efter projekt eller riktade åtgärder/insatser.

9020 - *Nordlig ädellövskog

Arealen 3 hektar är fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Nordlig ädellövskog karakteriseras av kontinuitet av lövträd (främst ädellövträd) av en varierande ålder, inklusive gamla träd. Naturtypen har en krontäckning på 50-100 procent, där ädellövträd utgör normalt minst 50 procent av grundytan. Viktiga komponenter i trädkiktet är ek, alm, ask, lind och lönn. Ingen av dessa

utgör mer än 50 procent av grundytan. Skogen ska vara, eller i en relativt nära framtid kunna bli, naturskog eller likna naturskog med avseende på egenskaper och strukturer. Den ska ha påverkats av till exempel luckhuggning, bete eller naturlig störning. Det ska finnas gamla träd, död ved, i form av grenar, torrträd, hålträd, lågor med mera av olika trädslag och i olika nedbrytningsstadiet, och en kontinuitet för de aktuella trädslagen. Förekomst av död ved, gamla och grova träd är viktig för vissa lavar, mossor och svampar, samt för insekter och landmollusker. Artsammansättningen varierar med skogens slutenhet. Naturvärdena i skogar som varit ohävdade under en längre tid utvecklas till stora delar genom naturlig dynamik vilket omfattar mindre naturliga störningar.

Bevarandemål

Arealen av Nordlig ädellövskog (9020) i Natura 2000-området, ska vara minst 3 hektar. Lövträd ska präglade skogen i hela området. Eken ska minst utgöra ett måttligt till påtagligt inslag. Småskaliga naturliga processer, som till exempel trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning ska påverka dynamik och struktur.

Det ska finnas gamla träd och föryngring av nya träd som efterträdare av främst ek men även ask, alm, asp, al och björk. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat. Det ska finnas följande strukturer/substrat i påtagligt antal: stående döda eller döende träd; död ved i olika former inklusive levande träd med döda träddeklar; gamla träd med grov bark, skador, håligheter eller mulm. Gran, buskar och sly/ungträd ska inte tillåtas ta överhanden eller skada de biologiska gamla och värdefulla träden i området.

Det ska finnas typiska/karakteristiska arter inom grupperna lavar och mossor. Igenväxningsvegetation, av framför allt gran, ska inte förekomma.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Sverige har till skillnad mot övriga Europa en väl bevarad ädellövskog med stor artrikedomen, vilket gör att vi har ett stort ansvar att ta vara på denna typ av skog. Ädellövskogen är ofta knuten till gamla kulturbygder och dess utseende har stor betydelse för landskapsbilden. Många människor uppskattar ädellövskogen som en plats för friluftsliv.

Naturtypen (9020) förekommer i hela den kontinentala och södra delen av den boreala regionen i Sverige. Andelen ädellövträd i skogsmark har ökat något under det senaste decenniet men trots detta är de befintliga arealerna av naturtypen nordlig ädellövskog relativt som och avverkning av värdefulla ädellövskogsmiljöer fortsätter. Det är mycket positivt att hänsynstagandet till naturvärdena vid skogsavverkning ökat och att arealen skyddad skog fortsätter att öka. För naturtypen nordlig ädellövskog (9020) är förekomsten i boreal region (både inom och utanför Natura 2000-områden) 7 800 hektar i Sverige. För att en gynnsam bevarandestatus ska nås i samma område behövs uppskattningsvis 10 000 hektar nordlig ädellövskog. Bevarandestatusen för naturtypen bedöms idag vara dålig i Sverige.

Skogen vid Stora Löpgöl utgörs främst av igenväxt tidigare betesmark. Det finns även ett flertal grova ekar i naturtypen (9020) och ett antal medelgrova träd av olika arter. Naturtypen hyser relativt rikligt med död ved även om andelen död ved kan öka ytterligare. Bevarandetillståndet i området anses vara otillfredsställande främst eftersom området saknar reglerat skydd och skötsel.

9160 - Näringsrik Ekskog

Arealen 2,4 hektar är inte fastställd i regeringsbeslut

Beskrivning

Naturtypen omfattar skogar med ek och/eller avenbok på friska fuktiga jordar, som kan bestå av såväl lera som silt eller grövre silikatrika jordarter. Inslag av andra lövträd och betydande inslag av hassel kan förekomma. I Sverige är naturtypen ofta helt dominerad av ek, men kan också hysa en variation som kan härröra från tidigare markanvändning och naturgivna förutsättningar såsom hydrologi och terrängformer. I sitt mest utvecklade stadium kännetecknas naturtypen av ett stort inslag av gamla träd. Naturtypen delas vanligen in i två undertyper: ek-avenbokskogar eller ek-hassellundskogar.

Krontäckningen av ek eller avenbok utgör vanligen minst 50 procent av ytan. Andra arter som alm, ask, lind, lönn och hassel förekommer nästan alltid. I vissa bestånd kan det finnas ett stort inslag av invasiva arter såsom gran eller tysklönn. Inslaget av trivallövträd kan också vara stort till följd av någon form av störning eller tidigare upphörd hävd. I sena successionstadiet är dessa skogar ofta slutna och täta men kan också vara betydligt glesare till följd av störningar.

Fältskiktet är örtrikt och med en tydlig vårblooming. Lundarter förekommer alltid och risväxter är sällsynta. Bottensikt saknas ofta helt eller utgörs av ett glest mosställe.

I vår region består naturtypen av ekskog med träd i varierande ålder och ofta ett inslag av hassel och andra lövträd. Skogen är i ett sent successionsstadium, men kan ha påverkats av t ex plockhuggning, bete eller naturliga störningar. Fältskiktet består ofta av bergsslok, vitsippa, blåsippa, lundgröe, buskstjärnblomma, gökärt, liljekonvalj med flera.

I Stora Löpgöl finns två delområden där det norra består av nygallrad jämnårig ekskog med ett litet inslag av andra lövträd medan det södra är mer varierat både i träslagsammansättning och i åldrar. Här finns förutom ek även ask, bok, lönn, vårtbjörk, asp, hassel samt någon klibbal och sälg. Marken är stenbunden framförallt i det södra delområdet.

Bevarandemål

Arealen av näringsrik ekskog (9160) ska vara minst 2,4 hektar. Krontäckningen i skogen ska variera mellan glest till slutet. Trädskiktet ska vara olikåldrigt och flerskiktat samt att ädellövträd (främst ek) dominerar naturtypen. Andra viktiga trädarter som ska utgöra ett enstaka till måttligt inslag är vårtbjörk, asp, klibbal och sälg. Det ska också finnas tämligen allmänt med grov och solbelyst död ved till exempel stående torrträd, hålträd och liggande stockar. Förekomsten av äldre träd ska vara måttlig till riklig och det ska finnas en förnyring av ovan nämnda arter. Det ska även finnas ett artrikt buskskikt med minst ett måttligt inslag av hassel.

Artsammansättningen och näringstillgången ska vara naturlig. Solexponerade, varma och vindskyddade miljöer och strukturer ska utgöra ett måttligt inslag genom en mosaik mellan täta respektive öppna och glest beskogade delar. Igenväxningsvegetation av invasiva arter till exempel gran och tysklönn och ska inte tillåtas dominera i naturtypen.

Naturtypen ska präglas av en ostörd hydrologi och vattenståndet ska tillåtas variera naturligt. Det ska inte finnas några avvattande eller tillrinnande diken eller djupa körspår som medför negativ påverkan. De typiska

arterna inom gruppen kärlväxter, lavar och svampar (tickor) ska förekomma i sådan omfattning att dessa kan fortleva långsiktigt i området.

Hela naturtypens dynamik och struktur ska tillåtas påverkas av naturliga processer som insektsangrepp, stormfällning, bete eller naturvårdsinsatser som efterliknar dessa. Andra småskaliga naturliga processer som trädens föryngring, åldrande och avdöende samt omkullfallna träd och luckbildning är positivt och ska förekomma inom hela området.

Bevarandeåtgärder

Naturtypen näringsrika ekskogar ska till stor del lämnas till fri utveckling. Vissa naturvårdsinsatser kommer dock behövas eftersom skogen i ett naturligt tillstånd utsattes för störningsprocesser som bete, brand och översvämningar mer frekvent än vad som förekommer idag.

Skogen vid Stora Löpgöl består av tidigare hävdade lövängar eller hagmarker på inägomark. De har varit slutna under längre tid och saknar till stor del hagmarksvärden, men kan ändå kräva viss skötsel. I Stora Löpgöl är det därför fördelaktigt om skogen kan skötas med ett extensivt bete. Ett alternativ eller komplement till betande djur är att frihugga äldre vidkroniga ädellövträd. I det norra delområdet av naturtypen saknas till stor del ett flerskiktat olikåldrigt trädskikt, här behöver trädskiktet gallras genom luckhuggning för att öka heterogeniteten (olikheten) i området. Bekämpning (röjning) av invasiva eller främmande arter är kan också vara nödvändigt.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Naturtypen 9160 förekommer inom hela kontinentala och boreala regionen. Andelen ädellövträd i skogsmark har ökat något under det senaste decenniet men trots detta är de befintliga arealerna av naturtypen näringsrik ekskog fortfarande små och avverkning av värdefulla ädellövsmiljöer fortgår. Det är dock mycket positivt att hänsynstagande till naturvärden vid skogsavverkning har ökat och arealen skyddad skog fortfarande ökar. År 2013 var förekomstarealen av naturtypen i hela landet 88 kvadratkilometer och för att naturtypen 9160 ska uppnå gynnsam bevarandestatus behövs det uppskattningsvis 450 kvadratkilometer. Bevarandestatusen för naturtypen näringsrika ekskogar (9160) anses idag som dålig i den boreala regionen.

Naturtypen vid Stora Löpgöl brukades troligen en bra bit in på 1900-talet. På ekonomiska kartan från 1940-talet sys att det norra delområdet var nästintill helt öppet. Detta gör att det nuvarande trädskiktet bitvis domineras av jämnårig skog men med inslag av ett antal äldre vidkroniga träd. Bevarandetillståndet anses som dåligt eftersom skyddet av trädvärdena inte är långsiktigt reglerat samt att delar av naturtypen har ett likåldrigt skogsbestånd.

1936 - Hålträdisklokrypare, *Anthrenochernes stellae*

Artens förekomst är inte fastställd i regeringsbeslut.

Beskrivning

Hålträdisklokrypare är funnen i flera olika typer av gammal lövskog med lång kontinuitet av hålträd. Lämpliga biotoper är slutna naturskogar, skogsliknande parker och ädellövträdsdominerade hagmarker. Hålträdisklokrypare förekommer i gamla ihåliga levande lövträd, högstubbar, lågor och större nedfallna grenar. Arten lever bland mulm i stam- och grenhåligheter i bok, lind, ek och asp, vanligen i anslutning till djurbon (fåglar, getingar, bin, myror). Arten förekommer i hålträd med varierande solexponering, det vill säga att arten även överlever i hålträd som står relativt skuggigt. De flesta lokalerna hyser ett anmärkningsvärt stort antal andra rödlistade arter, vilket tyder på att hålträdisklokryparen har strikta miljökrav och ett högt signalvärde.

Arten sprider sig mellan olika träd genom att haka fast med klorna i andra insektsarters ben. Spridningsförmågan är beroende av transportörens och maximalt spridningsavstånd är uppskattat till cirka 500 meter.

För att hotade vedlevande leddjur ska kunna fortleva långsiktigt i ett område anses tröskelvärdet generellt ligga vid minst 20 hålekar i ett sammanhängande spridningsområde. Utifrån den observerade förekomstfrekvensen av läderbagge behövs därför 160 hålekar för att vi ska kunna anta att arten bebor minst 20 hålekar (Bergman, 2003). Naturligtvis har hålträdisklokryparen sina specifika nischer/behov men den har i flera fall likande krav på sin livsmiljö som läderbagge. Eftersom hålträdisklokrypare är än mer sällsynt än läderbagge är det mycket troligt att hålträdisklokryparen kräver ett större antal hålträd. I brist på mer artspecifik information kan det dock anta att hålträdisklokryparen har likande krav som läderbagge och allt eftersom den artspecifika kunskapen ökar kan målen för arten justeras.

Hålträdisklokryparen förekommer oftast i ek men har även hittats i bok, lind och asp. Med stöd av ovanstående resonemang bör bevarandemålet för hålträdisklokryparen vara minst 160 hålträd (gärna med en stor andel ek) för att arten inklusive flertalet hotade vedlevande leddjur ska kunna fortleva på lång sikt i Natura 2000-området Stora och Lilla Löpgöl.

Bevarandemål

För att det ska finnas goda förutsättningar för hålträdisklokryparen inom Natura 2000-området Stora och Lilla Löpgöl behöver det finnas minst 160 hålträd (varav merparten är ek) inom lämpligt spridningsavstånd (högst 500 meter mellan hålträden) på en areal av minst 57 hektar.

Målet är att livsmiljön krontäckningen ska variera mellan glest till nästan slutet. Trädskiktet behöver vara olikåldrigt och flerskiktat samt domineras av ädellöv, främst ek. Det ska finnas tämligen allmänt med grov och solbelyst död ved till exempel torrträd, hålträd, mulmträd. Redan gamla träd och död ved ska stå kvar, förekomsten av äldre träd (hålträd) ska utgöra ett måttligt inslag.

1 Hålträdisklokrypare.
Illustration: © Kenneth
Claesson

Bevarandeåtgärder

Idag återfinns omkring 20 hålträd i markerna kring Stora Löpgöl enligt trädinventeringen (se spridningsanalys, bilaga 1). Troligen har många hålaspar förbisetts vid inventeringen och antalet hålträd kan vara något fler i området. För att få ett bättre kunskapsunderlag är det nödvändigt att omgivande marker som kan hysa hålträd nyinventeras efter hålträd som kan vara lämpliga för hålträdisklokryparen.

Utifrån det nya kunskapsunderlaget bör sedan en analys göras av vilka närliggande marker inom spridningsavstånd som kan ha eller få lämpliga livsmiljöer (hålträd) för hålträdisklokryparen. Därefter behöver Natura 2000-området bindas samman med omgivande marker så att ekologiskt sammanhängande nätverk av hålträd skapas. Det sammanhängande spridningsområdet bör omfatta minst 57 hektar värdekärnor med minst 160 stycken hålträd.

Natura 2000-området ska även skötas så att den tillgodoser ett stort antal lämpliga hålträd så kallade mulmträd samt att det förekommer en god rekrytering av nya framtidsträd för hotade vedlevande insekter.

Bevarandestatus och bevarandetillstånd

Arten har en sydöstlig utbredning i Sverige, förekommer från Skåne till södra Gästrikland med tyngdpunkt i Östergötland. Tillgången på grova hålträd (främst ek och andra ädellövträd) i öppna/halvslutna betesmarker har minskat och dagens populationer är mindre och mer isolerade. En minskning av populationen pågår eller förväntas ske och arten är idag rödlistad som nära hotad (NT). Minskningen avser kvalitén på artens habitat. Dagens Sverigepopulation förekommer uppskattningsvis i 450 till 950 stycken trädstammar. För att uppnå gynnsam bevarandestatus behöver arten bebo uppskattningsvis 1 650 stycken träd i hela landet.

Vid Stora och Lilla Löpgöl Natura 2000-område finns ett 20-tal hålträd. Utifrån trädinventeringen syns det tydligt att området är relativt isolerat och att det är långt till närmaste hålträd i omgivningarna (se spridningsanalys, bilaga 1). Det är dock mycket troligt att ett relativt stort antal hålträd har missats vid inventeringen, till exempel hålaspar. Bevarandestatusen anses som dålig, främst eftersom antalet hålträd i det sammanhängande spridningsområdet kring Lilla och Stora Löpgöl är betydligt färre än vad som anses långsiktigt livskraftigt för hålträdisklokrypare och andra vedlevande leddjur.

Dokumentation

Webbsidor/databaser:

Artportalen, <https://www.artportalen.se>, (2017-03-10).

Länsstyrelsen Östergötland, <http://www.lansstyrelsen.se/ostergotland>, (2017-03-10).

Naturvårdsverket, <http://www.naturvardsverket.se/>, (2017-03-10).

Skyddad natur, <http://skyddadnatur.naturvardsverket.se/>, (2017-03-10).

Dokument:

Bergman K-O., (2003), Bedömning av långsiktig överlevnad för hotade arter knutna till ekar på Händelö i Norrköpings kommun, Natur i Norrköping 3: 03

Jansson N. & Antonsson K., (1995), Eklandskapet som miljöövervakningsobjekt - En metodutveckling utförd 1994-1995 på uppdrag av Naturvårdsverket, Länsstyrelsen Östergötland.

Länsstyrelsen, (2011), Bevarandeplan för Stora och Lilla Löpgöl SE0230276.

Naturvårdsverkets vägledningsdokument för naturtyper och arter.

Naturvårdsverket, (2014), Åtgärdsprogram för läderbagge 2014-2018 (*Osmoderma eremita*)

Naturvårdsverket, (2013), Åtgärdsprogram för sandödlan, 2014–2017 (*Lacerta agilis*), RAPPORT 6597

Wenche Eide (red.), Arter och naturtyper i habitatdirektivet - bevarandestatus i Sverige 2013, ArtDatabanken SLU, Uppsala, 2014.

Övrigt:

Muntlig information, Veronica Axelsson, angående resultat från examensarbete 1999, Linköping Universitet.

Bilagor:

Bilaga 1, Kartor över Natura 2000-området

Bilaga 1 Översiktskarta

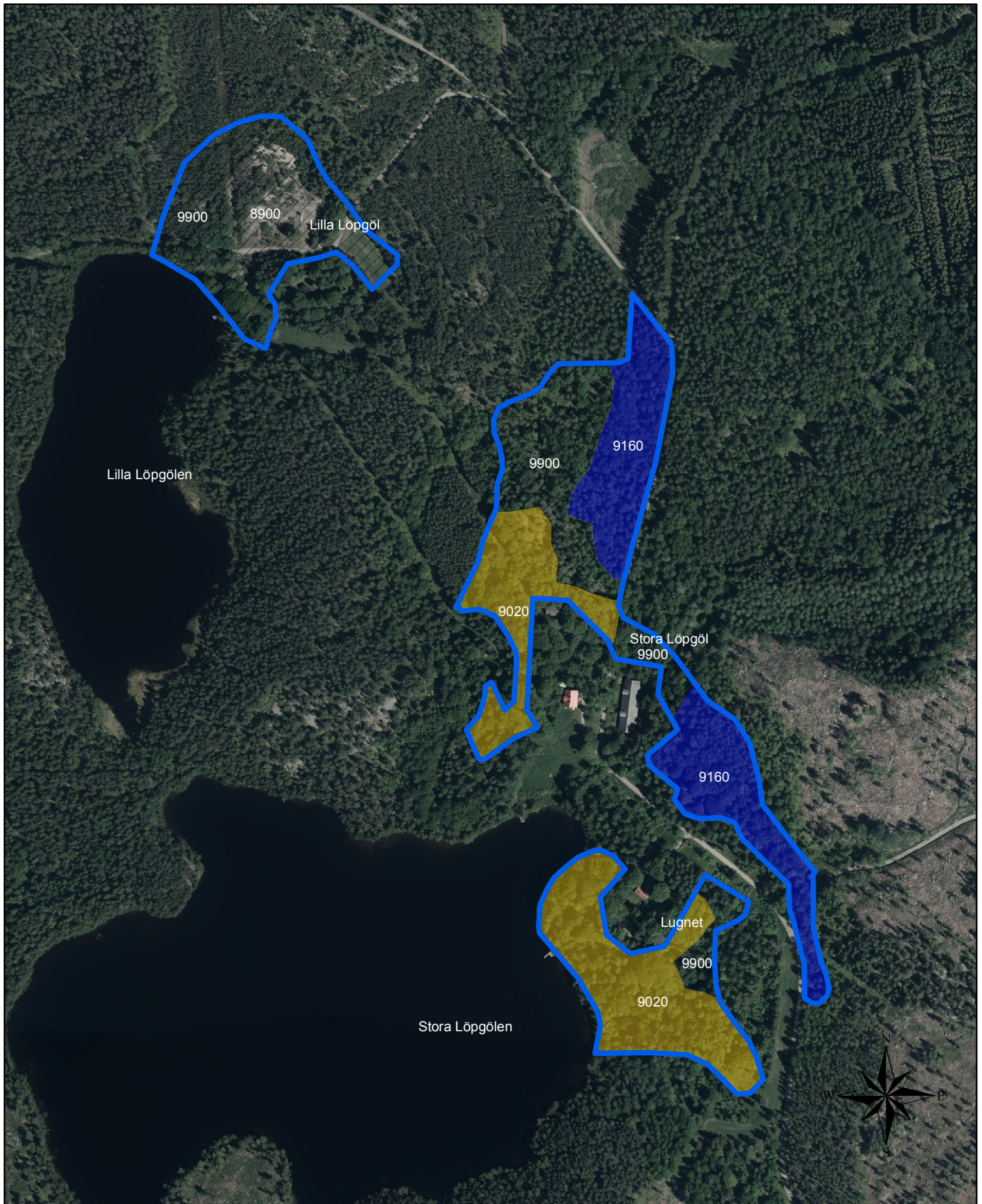
Stora och Lilla Löpgöle

0 105 210 420 630 Meter

 Natura 2000-område (SCI)

1:100 000

Natura 2000-naturtyper inom Natura 2000-området

0 50 100 200 300 Meter

 Natura 2000-område (SCI)

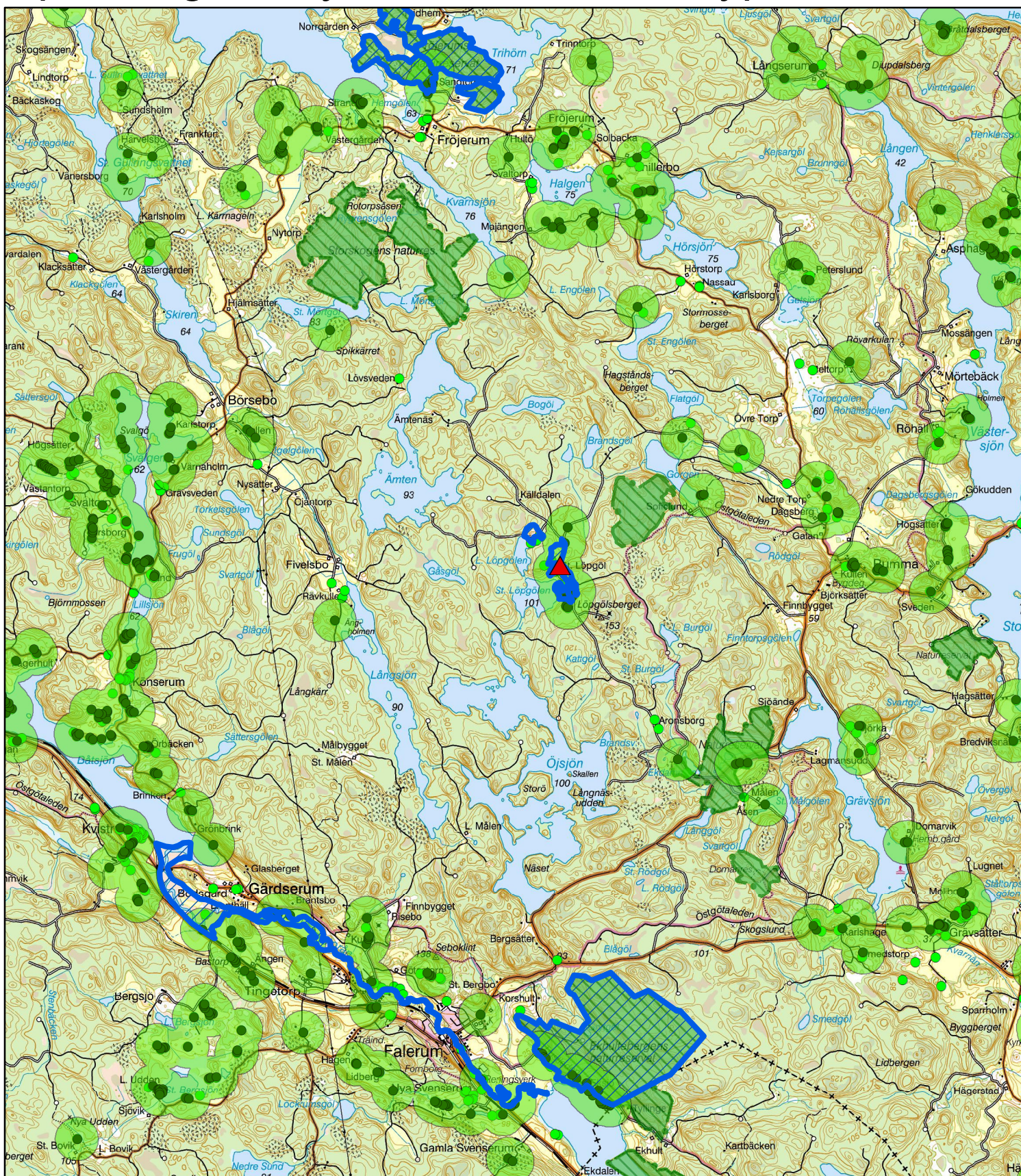
 Annan naturtyp

 9020 Nordlig ädellövsskog 3 hektar

 9160 Näringsrik ekskog 2,4 hektar

1:4 500

Spridningsanalys för hålträdklokrypare

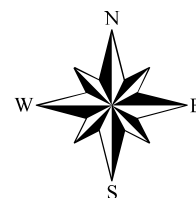
0 650 1 300 2 600 3 900 Meter

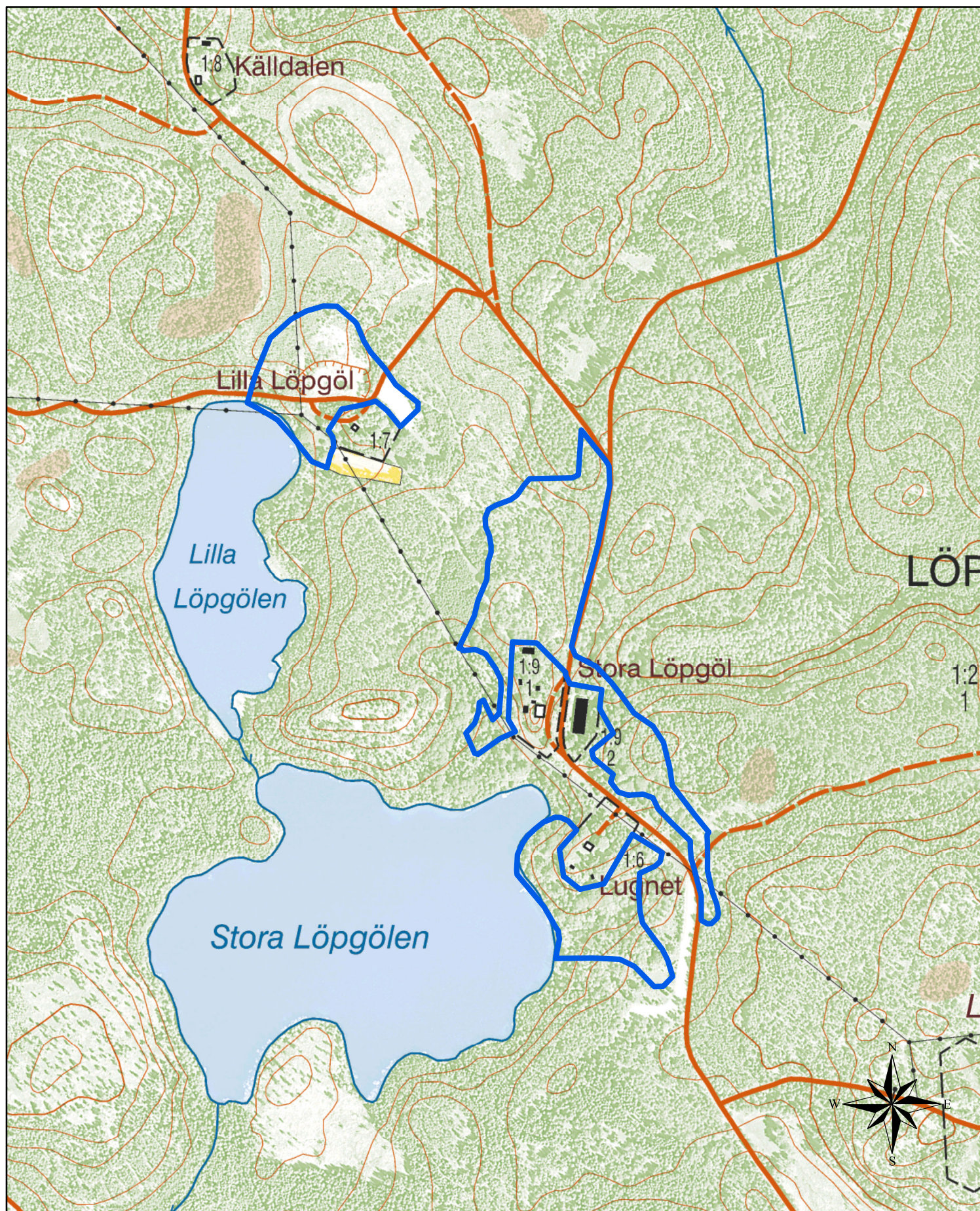
© Naturvårdsverket, © Länsstyrelsen Östergötland &
© Lantmäteriet Geodatasamverkan

1:60 000

- Hålträdklokrypare
- Natura 2000-område (SCI)
- Spridningsområde 250 meter
- Naturreservat
- Träd med möjlig livsmiljö
- LstE Trädinventering 1997-2008

Ekonomisk karta

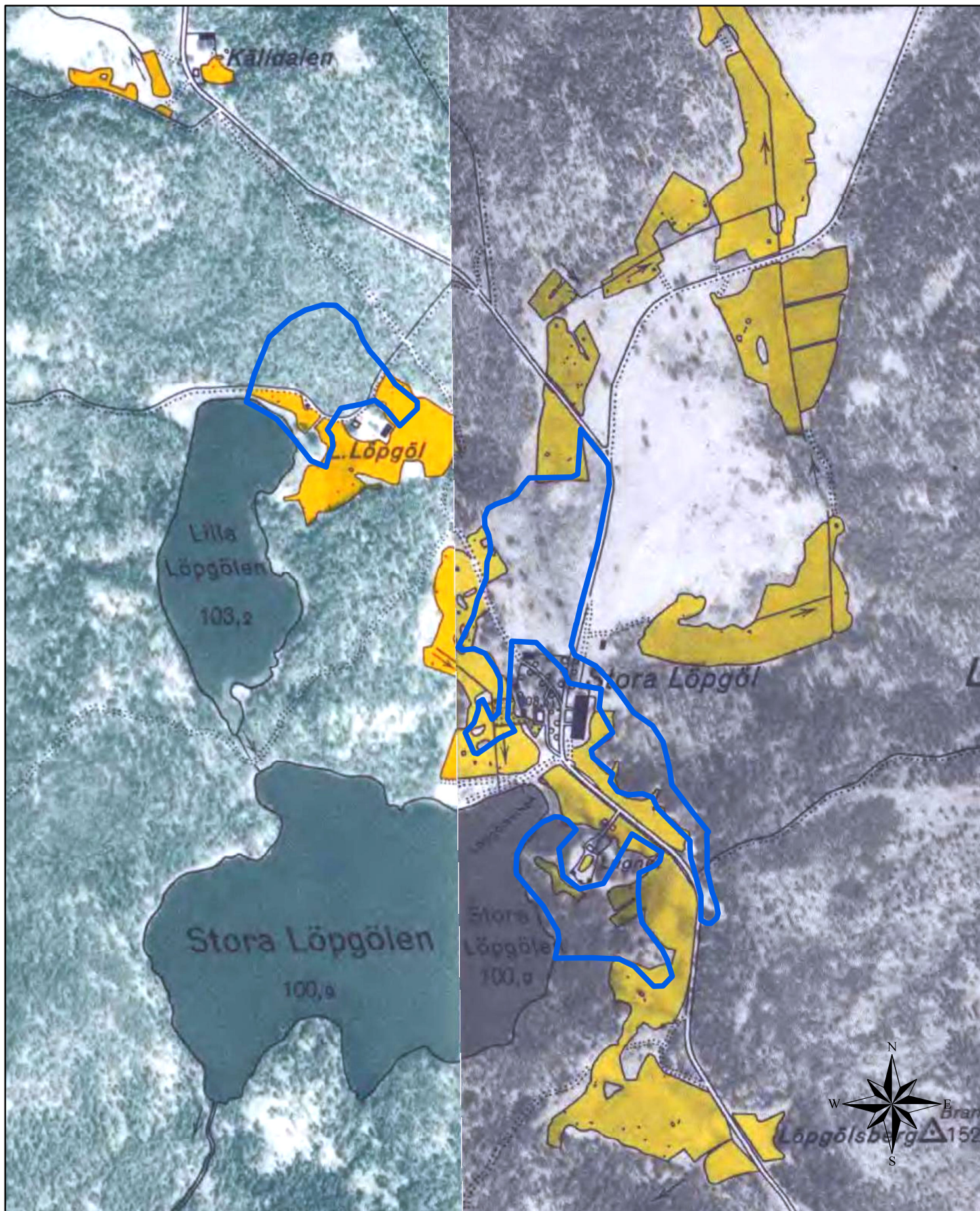
0 70 140 280 420 Meter

 Natura 2000-område (SCI)

1:6 500

Ekonomisk karta från 1930-40-tal

0 70 140 280 420 Meter

 Natura 2000-område (SCI)

1:6 500